

Патряк О.Т.

ОПЕРАЦІЇ З КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ ЗА ЕТАПАМИ ЇХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

Стаття присвячена вивченню економіко-правової сутності корпоративних прав та ідентифікації змісту операцій з ними з метою бухгалтерського обліку і контролю. Стаття відображає відмінності у поглядах вчених з ключових питань визначення сутності корпоративних прав та корпоративних відносин. Основним завданням дослідження є визначення місця корпоративних прав у процесах руху капіталів, а також окреслення сутності та змісту операцій з ними як об'єктів бухгалтерського обліку. Акцент зроблений на необхідності врахування етапів життєвого циклу корпоративних прав при розгляді операцій з ними. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених корпоративним правам, було здійснено спробу конкретизувати об'єкти бухгалтерського обліку та контролю в операціях з корпоративними правами.

Ключові слова: корпоративні відносини; корпоративні права; емітент; інвестор; облік корпоративних прав; контроль корпоративних прав.

Вступ. Ринкова економіка пов'язує економічне зростання з розвитком ринків капіталу, його рухом та трансформаціями, що дозволяє на рівні суб'єктів господарювання, які потребують інвестицій, оптимізувати джерела фінансування бізнесу, а потенційним інвесторам вигідно примножувати існуючий капітал. Ринки капіталу в усьому світі гостро реагують на суспільно значимі політичні, економічні, екологічні та інші події. Їх кон'юнктура вказує на бажання та готовність інвестувати за певного стану інвестиційного клімату, податкового, валютного, антимонопольного регулювання, оскільки ці фактори зовнішнього бізнес-середовища впливають на показники доходності таких інвестицій, вартість підприємств та їх корпоративних прав.

Згідно з даними інформаційного агентства "УНІАН", чистий приплив прямих іноземних інвестицій в Україну в 2013 р. становив 2,860 млрд дол., що удвічі менше від показників 2012 р. (6,013 млрд дол.) та 2011 р. (6,480 млрд дол.) [16].

"За оцінками експертів, говорить у повідомленні УНІАН, – стабілізація українського ринку можлива лише у разі відновлення припливу зовнішніх позик і інвестицій в Україну, що маловірогідно за нинішніх політичних умов" [16].

Тенденцією є переважання частки європейських інвестицій в українську економіку над часткою інших країн світу. Тільки протягом 2014 р. звітти надійшло 1,4 млрд дол. та відбувся перехід прав власності на акціонерний капітал нерезидентів інших країн до нерезидентів країн Європи [8, с. 10-14]. Проте, у Європейській бізнес асоціації констатують низькі показники інвестиційного клімату в Україні, що призведе до втрати довіри до українського бізнес-середовища [5].

У зв'язку з процесами європейської інтеграції актуальним завданням удосконалення національної облікової системи відносно корпоративних прав та руху акціонерного капіталу є забезпечення

прозорості формування та змін акціонерного капіталу, а також інформації про вигодонабувачів, що вимагає теоретичного обґрунтування сутності операцій з корпоративними правами як об'єктів бухгалтерського обліку і контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз авторефератів дисертацій з проблематики корпоративних прав, захищених в Україні, дозволив встановити предметне поле проведених досліджень.

Зокрема, Н.Б. Кашена (2000), присвятила дисертацію вивченню корпоративних цінних паперів, розуміючи їх як особливу форму існування власного і позикового капіталу підприємств [9, с.7], тобто відносячи до них і акції, і облигації. Проте, вважаємо, що облигації є борговими цінними паперами, а тому підхід вказаного автора щодо розширення категорії корпоративних цінних паперів є невідривним. В. Г. Козаком (2001) також присвячено свій науковий пошук проблемам обігу корпоративних цінних паперів, зокрема ним удосконалено підхід до їх класифікації, уточнено місце і роль обліку та контролю цінних паперів в системі корпоративного управління, запропоновано уточнену систему обліку і контролю [10, с. 4]. Зауважимо, що при цьому розробки автора орієнтовані на удосконалення автоматизованої системи бухгалтерського обліку таких цінних паперів та використання аналітичного інструментарію визначення інвестиційної привабливості підприємства-емітента.

І.І. Гончар (2006), також звертає увагу на розробку теоретико-методологічної моделі обліку корпоративних облигацій, що передбачає резервування певної частини неоплаченого капіталу на суму заявлених до випуску таких облигацій при формуванні статутного капіталу [2, с. 3].

Наукова розвідка М.А. Бурського (2008) спрямована на дослідження "методики аналізу власного капіталу підприємств, створених у формі ВАТ, в контексті визначення справедливої вартості акціонерного капіталу", а також обґрунтування використання багатфакторних моделей аналізу акціонерного капіталу на основі їх доповнення часовими мультиплікаторами [1, с. 3]. Отримані автором результати створюють базис для дослі-

© Патряк Олександра Тарасівна, здобувач кафедри обліку у державному секторі економіки та сфері послуг Тернопільського національного економічного університету, e-mail: oleksandro4ka@gmail.com

дження використання аналітичного інструментарію в процесі контролю корпоративних прав.

Грунтовне дослідження теорії, методології, організації та методики бухгалтерського обліку корпоративних прав провів О.І. Пилипенко (2010). Ним вперше розроблено комплексний підхід до відображення в бухгалтерському обліку операцій з корпоративними правами на основі застосування неонституційних теорій; ідентифіковано систему об'єктів бухгалтерського обліку, пов'язаних з процесами придбання, використання та відчуження корпоративних прав; теоретично обґрунтовано методологічні засади аналізу інвестиційної привабливості корпорації [14].

Не применшуючи значення вказаних досліджень, невирішеними залишаються питання ідентифікації корпоративних прав як об'єктів обліку у обох сторін корпоративних відносин та з урахуванням спектру господарських операцій з ними, динамічності законодавства, в тому числі, податкового.

Методологія дослідження. В процесі дослідження використано методи спостереження та порівняння для обробки масиву статистичної інформації, метод узагальнення – для формулювання переваг та недоліків використання емісії корпора-

тивних прав у процесі залучення капіталу, а також методи абстрагування та моделювання для побудови варіативної моделі руху корпоративних прав за етапами їх життєвого циклу.

Формулювання цілей статті. Метою цього дослідження є визначення місця корпоративних прав у процесах руху капіталів, а також окреслення сутності та змісту операцій з ними як з об'єктами бухгалтерського обліку.

Виклад результатів дослідження. Найбільшу питому вагу у обсягах прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіці України має Кіпр 32,7 % у 2013 р. (у 1996 р. цей показник становив 5,7 %). Також в п'ятірку найбільших інвесторів в економіку України увійшли такі країни, як Німеччина (10,8 %), Нідерланди (9,6 %), Російська Федерація (7,4 %), Австрія (5,6 %) [7, с. 14]. Значні частки іноземних інвестицій в Україні належать Британським Віргінським островам, Франції, Швейцарії, Італії, Німеччині, Нідерландам, Польщі та США. На всі названі вище країни припадає понад 88% загального обсягу прямих інвестицій. Показники змін акціонерного капіталу нерезидентів протягом січня-вересня 2014 р. представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз зміни обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України протягом січня-вересня 2014 р.
(дані наведені та розраховані на підставі [14, с. 5])

№ з/п	Показник	Усього		У тому числі з	
		млн. дол. США	%*	країн ЄС	інших країн світу
1.	Акціонерний капітал нерезидентів станом на 01.01.14 р.	56992,2	100,0	43826,5	13165,7
2.	Зміни акціонерного капіталу протягом січня-вересня 2014 р.	-8469,6	-14,86	-6245,8	-2223,8
2.1	Надійшло	1905,8	+3,34	1400,1	505,7
2.2	Вибуло	-887,6	-1,56	-665,9	-221,7
2.3	Інші зміни, в т.ч.:	-9487,8	-16,65	-6980	-2507,8
2.3.1	– курсова різниця	-9408,3	-16,51	-7194,9	-2213,4
3	Акціонерний капітал нерезидентів станом на 01.10.14 р.	48522,6	85,14**	37580,7	10941,9

Примітка:

* Відносна величина (%) зміни акціонерного капіталу протягом січня-вересня 2014 р. до його залишків станом на 01.01.14 р.

** Відношення показника залишку акціонерного капіталу нерезидентів станом на 01.10.14 р. до аналогічного показника станом на 01.01.14 р.

Таким чином, понад 16 % вартості іноземного акціонерного капіталу було втрачено через негативний вплив на його величину курсових різниць, що пояснюється зростанням курсу дол. США та євро по відношенню до гривні майже втричі (порівняно з початком 2014 р.) у зв'язку з політичною та економічною нестабільністю в Україні. Хоча, разом з тим, надходження інвестицій вдвічі перевищує їх вибуття протягом вказаного періоду.

Подальше дослідження корпоративних прав вважаємо за доцільне проводити на основі визначення їх економіко-правової сутності та місця у реалізації завдань інвестування. Можливість залучення великого обсягу фінансування у короткі терміни та на тривалий період є однією з переваг прямого інвестування (суб'єкт господарювання, що

емітує корпоративні права (емітент) залучає зовнішнє фінансування власної господарської діяльності, причому без виникнення кредиторської заборгованості). Натомість підприємство не має в цьому випадку кредиторської заборгованості перед інвестором, що пов'язане з формою отримання фінансування (внески до капіталу розглядаються при їх отриманні як внутрішні джерела) та тим, що дивіденди за акціонерним капіталом нараховуються, як правило, раз на рік. А отже підвищуються рівень ліквідності такого підприємства, знижуються ризики несвоєчасного погашення боргів перед кредиторами, ймовірність штрафних санкцій.

Слід відмітити також, що сам вихід на фондовий ринок для розміщення власних акцій є позитивним для бізнес-репутації підприємства та дозво-

ляє визначити його ринкову вартість, підвищує рівень обізнаності бізнес-спільноти з показниками його діяльності, створює передумови для позиціонування підприємства як відкритого до новацій та інвестицій. Проте, процес обігу корпоративних прав є юридично та організаційно складним, а тому потребує належного обліково-інформаційного забезпечення. Тому для цілей подальшого дослідження слід визначити саме поняття корпоративних прав з метою уточнення та конкретизації об'єкта дослідження. Б. В. Шуба зауважує, що термін "корпоративні права" "у рамках вітчизняної законодавчої доктрини використовується як право особи, що виникає із його членства (участі) у будь-якій корпорації" [17, с. 138]. Натомість, О.В. Долинська під корпоративними правами розуміє "сукупність майнових та немайнових правомочностей учасника господарського товариства, які визначені законом та установчими документами" [4, с. 194]. Слід сказати, що самі акції не є економічною вигодою, проте, вони посвідчують права інвестора на вигоди.

Т.В.Корягіна підтримує думку В.В. Луця, який зазначає, що для корпоративних прав характерним є те, що: "1) вони виникають в результаті створення господарського товариства як юридичної особи; 2) виражають відносини між засновником та юридичною особою та її учасниками; 3) мають організаційно-майновий характер, тобто передбачають право на управління, право на доходи тощо; 4) пов'язані зі впливом учасників на формування волі юридичної особи; 5) пов'язані з опосередкованим правом на майно юридичної особи при її ліквідації" [11, с. 33-34]. Крім того, О.В. Долинська визначає ознаки корпоративних прав, зокрема: 1) виникають внаслідок внесення учасниками вкладів до статутного капіталу господарського товариства; 2) є складними та вміщують як майнові, так і немайнові права; 3) при відчуженні майнових корпоративних прав немайнові також відчужуються [4, с.194].

Законодавством України, зокрема ч. 1 ст. 167 Глави 18 Господарського кодексу України, визначено корпоративні права як "права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами" [3]. Таке ж визначення дається у пп. 14.1.90 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України [15] для цілей формування бази оподаткування прибутку підприємств, що отриманий за операціями з корпоративними правами. Такий підхід дозволяє однаково інтерпретувати господарські операції відповідно до їх цивільно-правового статусу та для цілей виконання обов'язків платника податків.

Під впливом господарських подій формується інформаційна ієрархія стану і поведінки активів, капіталу та зобов'язань підприємства — дані, інформація, знання людини, процес управління. При

цьому кожен рівень додає певні властивості до попереднього рівня і базується на ньому [13, с.103].

Викладені обставини посилюють значення бухгалтерського обліку як інформаційної системи, що дозволяє зацікавленим користувачам на основі фінансової звітності приймати рішення щодо джерел походження інвестованого у підприємство капіталу, його законності тощо.

Крім того, виходячи зі змістовного наповнення даних понять, дослідження шляхів удосконалення економічних механізмів функціонування і реалізації корпоративних прав слід проводити в контексті їх життєвого циклу, задля чого виділено етапи життєвого циклу корпоративних прав (виникнення (емісія), відчуження, припинення (анулювання)), що відповідають механізму реалізації корпоративних відносин згідно з господарським законодавством, а також запропоновано варіативну модель їх руху, що продемонстрована на рисунку 1.

Розроблена модель руху корпоративних прав за етапами їх життєвого циклу базується на типізації цивільно-правових відносин щодо корпоративних прав та дозволяє:

а) ідентифікувати сторони цивільно-правових відносин щодо корпоративних прав, їх цивільно-правовий статус, окреслити інформаційні інтереси;

б) встановити перелік операцій з корпоративними правами за передбачених у моделі схем та обґрунтувати напрями розкриття інформації про них;

в) обґрунтувати напрями удосконалення організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку корпоративних прав для підвищення достовірності інформації про операції з ними у емітента та інвестора;

г) розробити методичне забезпечення контролю корпоративних прав для підвищення його дієвості у реалізації завдань управління у емітента та інвестора.

Враховуючи особливості корпоративних прав, визначені на основі вивчення наукових публікацій та системи нормативно-правових документів, вважаємо, що для удосконалення організації бухгалтерського обліку і контролю корпоративних прав, перш за все, слід враховувати організаційно-правову сутність операцій з ними.

Зокрема, ідентифікація сторін цивільно-правових відносин щодо корпоративних прав та визначення їх цивільно-правового статусу дозволяють не тільки окреслити інформаційні інтереси сторін таких відносин, а й ідентифікувати їх як суб'єктів організації бухгалтерського обліку та суб'єктів контролю. Так, Т.В. Корягіна окреслює учасників корпоративних відносин: 1) суб'єкти господарювання, у статутному фонді яких є частки осіб (фізичних, юридичних, держави) як учасників такого об'єднання – акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, холдингові компанії та інші корпоративні товариства; 2) учасники (акціонери, вкладники тощо) товариств [11, с.34].

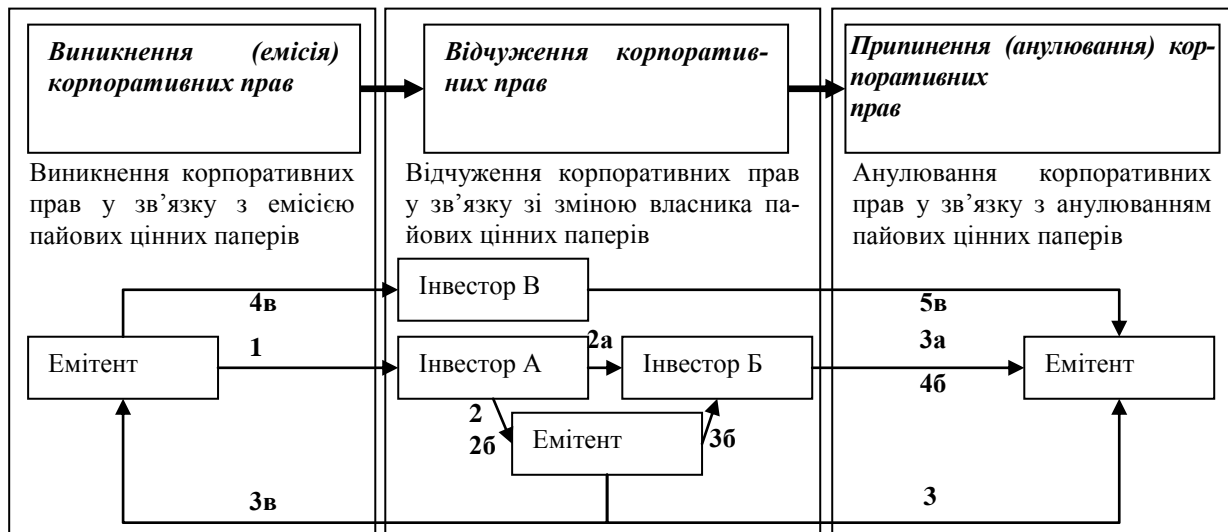

Схема I (дії 1, 2, 3) за участі одного інвестора
 Схема II (дії 1, 2а, 3а) за участі двох інвесторів
 Схема III (дії 1, 2б, 3б, 4б) за участі двох інвесторів з проміжним викупом емітентом
 Схема IV (дії 1, 2, 3в, 4в, 5в) за участі двох інвесторів з проміжним викупом емітентом (з модифікацією корпоративних прав)

Рис. 1. Модель руху корпоративних прав за етапами їх життєвого циклу

В першу чергу, стороною корпоративних відносин на етапі виникнення корпоративних прав є емітент – юридична особа, що формує або змінює величину статутного (пайового) капіталу шляхом емісії, первинного розміщення пайових цінних паперів або часток (паїв) у капіталі. Саме від рішень емітента залежить обсяг залучення капіталу, характеристика та обсяги цінних паперів та часток, що емітуються та розміщуються. Цивільно-правовий статус емітента визначається нормами Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України в частині повноважень формування та зміни статутного капіталу, участі у інших цивільно-правових відносинах.

Права сторін корпоративних відносин визначають цивільно-правовий формат господарських операцій з корпоративними правами, а також впливають на формування інтересів сторін як учасників таких операцій.

Так, І.В. Лукач узагальнює особливості суб'єктів корпоративних відносин, виділяючи зокрема конфлікт інтересів суб'єктів корпоративних правовідносин [12, с. 62-63]. Цілком погоджуючись з І.В. Лукач, зауважимо, що вказаний нею конфлікт інтересів лягає в основу інформаційних запитів сторін корпоративних відносин до системи їх обліково-інформаційного забезпечення. Опис сфери інтересів сторін корпоративних відносин наведений у таблиці 2, виходячи з особливостей корпоративних прав як об'єкта інвестування, а також на основі визначених показників операцій з ними.

Описаний спектр інформаційних інтересів стає базисом формування системи обліково-інформаційної підтримки прийняття рішень як емітентом, так і інвестором та слугує основою для розробки в подальшому організаційно-методичних

положень систем бухгалтерського обліку і контролю в частині корпоративних прав. Така розробка вимагає виокремлення змістових частин господарських процесів щодо реалізації корпоративних прав сторонами корпоративних відносин, які, як ми вважаємо, повинні корелювати з етапами їх життєвого циклу.

Як юридично складний процес, розміщення корпоративних прав вимагає належного обліково-інформаційного забезпечення та контролю з боку сторін таких цивільних відносин. Вважаємо, що об'єктом бухгалтерського обліку корпоративних прав є сукупність господарських операцій, пов'язаних з володінням корпоративними правами, які охоплюють операції з реалізації майнових прав сторін та виконання взаємних зобов'язань, що виникають у зв'язку з корпоративними правами. На основі запропонованої моделі (рис.1.) у таблиці 3 окреслено групи господарських операцій у сторін корпоративних відносин.

Таким чином, за результатами дослідження встановлено перелік груп господарських операцій з корпоративними правами на етапах їх життєвого циклу, що відбуватимуться за різних передбачених у запропонованій моделі схем у сторін корпоративних відносин та на основі визначених сфер інтересу сторін.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті вивчення економіко-правової сутності корпоративних прав ідентифіковано зміст операцій з ними для бухгалтерського обліку і контролю. Встановлено, що для обґрунтування напрямів їх удосконалення необхідне врахування етапів життєвого циклу корпоративних прав та відповідних господарських операцій. Це дозволить в подальшому обґрунтувати напрями ор-

ганізаційно-методичного забезпечення їх бухгалтерського обліку і контролю, порядок на напрями розкриття інформації про такі операції для задоволення інформаційних запитів сторін. Крім того, виходячи з цивільно-правового статусу корпо-

ративних відносин, систематизація господарських операцій з корпоративними правами дозволить систематизувати об'єкти контролю за такими операціями та сформулювати належне його інформаційне забезпечення.

Таблиця 2

Особливості корпоративних прав та інформаційні інтереси сторін операцій з корпоративними правами

Особливість корпоративних прав	Показник операції з корпоративними правами	Інформаційні інтереси	
		Підприємства-емітента	Підприємства-інвестора
Вкладення коштів у корпоративні права передбачає перехід права власності на частину активів та частину у прибутках підприємства-емітента	Величина вкладеного у корпоративні права капіталу за його видами	Величина активів, отриманих в обмін на корпоративні права	Величина активів, переданих в обмін на корпоративні права
	Різниця між номіналом корпоративних прав та величиною вкладеного капіталу	Величина емісійного доходу від розміщення корпоративних прав	X
Сума, вкладена в корпоративні права, не є борговим зобов'язанням підприємства-емітента	Величина вкладеного у корпоративні права капіталу за його видами	Величина сформованих внесків до статутного капіталу	Величина сформованих фінансових інвестицій
Виникнення додаткових зобов'язань за корпоративними правами виникає у зв'язку зі збільшенням вартості частки володіння	Величина змін у власному капіталі	База нарахування дивідендів	База нарахування дивідендів, визначення вартості фінансових інвестицій
	Величина нарахованих на користь інвестора доходів	Величина кредиторської заборгованості перед учасником	Величина погашеної емітентом дебіторської заборгованості
	Обсяги погашення емітентом зобов'язань перед інвестором	Величина погашеної кредиторської заборгованості перед учасником	Величина погашеної емітентом дебіторської заборгованості
Право власності на корпоративні права може бути передане без припинення їх існування	Номінальна вартість корпоративних прав	База визначення величини частки при виході учасника	База визначення балансової вартості фінансових інвестицій, що передаються
	Величина змін у власному капіталі	Величина вилученого капіталу при викупі корпоративних прав власної емісії	База визначення доходу від продажу фінансових інвестицій
	Вартість продажу корпоративних прав	Величина зміни емісійного доходу при викупі корпоративних прав	X
	Різниця між номіналом корпоративних прав та вартістю їх продажу		

Таблиця 3

Групи господарських операцій сторін корпоративних відносин, виходячи зі схем обігу корпоративних прав

Емітент	Інвестор
Схема I (дії 1, 2, 3) – за участі одного інвестора	
1. Емісія корпоративних прав. Отримання активів в обмін на корпоративні права. 2. Нарухування та виплата дивідендів. 3. Викуп корпоративних прав власної емісії. Виплата частки інвестора у капіталі. 4. Анулювання корпоративних прав	1. Придбання корпоративних прав. Передача активів в обмін на корпоративні права. 2. Отримання дивідендів. 3. Продаж корпоративних прав емітенту. Отримання частки у капіталі.
Схема II (дії 1, 2а, 3а) – за участі двох інвесторів	
1. Емісія корпоративних прав. Отримання активів в обмін на корпоративні права. 2. Нарухування та виплата дивідендів. 3. Викуп корпоративних прав власної емісії. Виплата частки інвестора у капіталі. 4. Анулювання корпоративних прав	1. Придбання корпоративних прав. Передача активів в обмін на корпоративні права. 2. Отримання дивідендів. 3. Продаж корпоративних прав іншому інвестору
Схема III (дії 1, 2б, 3б, 4б) – за участі двох інвесторів з проміжним викупом емітентом	
1. Емісія корпоративних прав. Отримання активів в обмін на корпоративні права. 2. Нарухування та виплата дивідендів. 3. Викуп корпоративних прав власної емісії. Виплата частки інвестора у капіталі.	Інвестор А 1. Придбання корпоративних прав. Передача активів в обмін на корпоративні права. 2. Отримання дивідендів. 3. Продаж корпоративних прав іншому інвестору

<p>4. Перепродаж корпоративних прав власної емісії. Отримання активів в обмін на корпоративні права. 5. Анулювання корпоративних прав</p>	<p style="text-align: center;">Інвестор Б</p> <p>1. Придбання корпоративних прав. Передача активів в обмін на корпоративні права. 2. Отримання дивідендів. 3. Продаж корпоративних прав емітенту. Отримання частки у капіталі.</p>
<p>Схема IV (дії 1, 2, 3в, 4в, 5в) – за участі двох інвесторів з проміжним викупом емітентом (з модифікацією корпоративних прав)</p>	
<p>1. Емісія корпоративних прав. Отримання активів в обмін на корпоративні права. 2. Нарахування та виплата дивідендів. 3. Викуп корпоративних прав власної емісії. Виплата частки інвестора у капіталі. 4. Модифікація корпоративних прав. 5. Повторне розміщення корпоративних прав. Отримання активів в обмін на корпоративні права. 6. Викуп корпоративних прав власної емісії. Виплата частки інвестора у капіталі. 7. Анулювання корпоративних прав</p>	<p style="text-align: center;">Інвестор А</p> <p>1. Придбання корпоративних прав. Передача активів в обмін на корпоративні права. 2. Отримання дивідендів. 3. Продаж корпоративних прав емітенту. Отримання частки у капіталі.</p> <p style="text-align: center;">Інвестор В</p> <p>1. Придбання корпоративних прав. Передача активів в обмін на корпоративні права. 2. Отримання дивідендів. 3. Продаж корпоративних прав емітенту. Отримання частки у капіталі.</p>

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурський М.А. Методика та організація аналізу капіталу акціонерних товариств : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.09 / М. А. Бурський; Держ. вищ. навч. закл. Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. – К., 2008. – 20 с.
2. Гончар І.І. Облік та контроль корпоративних цінних паперів (на прикладі акціонерних товариств м.Києва та Київської області): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / І.І. Гончар ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. – К., 2006. – 20 с.
3. Господарський кодекс України, Закон України від 16.01.2003 № 436-IV / Верховна Рада України [Електронний ресурс] режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Долинська О.В. Юридична природа корпоративних прав учасників господарських товариств [Електронний ресурс].–/О. В. Долинська // Університетські наукові записки.– 2008. – № 4. – С. 190–194.– Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2008_4_38.pdf
5. ЄБА: інвестиційний клімат в Україні не покращується / Forbes Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/news/1386377-eba-investicijnij-klimat-v-ukrayini-ne-pokrashchuetsya>
6. Жорнокуй Ю. М. Об'єкт корпоративного правовідношення [Електронний ресурс].– /Ю. М. Жорнокуй // Юридична наука.– 2011.– № 2.– С.–106-111. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/jnn_2011_2_15.pdf
7. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2013 р.: статистичний бюлетень / Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2014/bl/02/bl_invest_2013_x.zip
8. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у січні-вересні 2014 р.: статистичний бюлетень / Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2014/bl/08/bl_inv_Ipriv_14_xl.zip
9. Кашена Н.Б. Облік і аналіз корпоративних цінних паперів: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / Н.Б. Кашена ; Харк. держ. акад. технології та орг. харчування. – Х., 2000. – 19с.
10. Козак В.Г. Облік і аналіз корпоративних цінних паперів (на прикладі ВАТ асоціації “Укрсортнасіне-овоч”): автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / В. Г. Козак; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2001. – 20с.
11. Корягіна Т.В. Деякі аспекти правового регулювання корпоративних відносин в Україні [Електронний ресурс] / Т. В. Корягіна // Інвестиції: практика та досвід.– 2009. – № 3. С. 33–36.– Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ipd_2009_3_10.pdf
12. Лукач І. В. Поняття та види суб'єктів корпоративних правовідносин [Електронний ресурс] /І. В. Лукач // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. 2013. Вип. 6-1 (2).– С. 61–64.– Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvmgu_jur_2013_6-1\(2\)_17.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvmgu_jur_2013_6-1(2)_17.pdf)
13. Лучко М. Невизначеність та ймовірнісність господарських операцій: до питання бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] /М.Лучко //Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 2 (9). — С.98–109. — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13lmpbo.pdf>
14. Пилипенко О.І. Корпоративні права в системі бухгалтерського обліку: теорія, методологія, організація: автореф. дис. д-ра екон. наук : 08.00.09 /О.І.Пилипенко; Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир, 2010. –40с.
15. Податковий кодекс України, Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI /Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
16. Чистий приплив прямих іноземних інвестицій в Україну за рік скоротився удвічі /УНІАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/884302-chistiy-pripliv-pryamih-inozemnih-investitsiy-v-ukrajinu-za-rik-skorotivsy-udvichi.html>
17. Шуба Б. В. Корпоративне право і законодавство: поняття та систематизація [Електронний ресурс] / Б. В. Шуба // Європейські перспективи. 2013.–№5. С.137–140. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/evpe_2013_5_26.pdf